

Биз инсон манфаатларини иқтисодий ислоҳотларнинг бош мазмунига айлантирамиз, иқтисодиётимизнинг очиқлигини таъминлаб, унинг жаҳон иқтисодиётига интеграцияси учун барча зарур шароитларни яратамиз.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

O'zingni angla!

Hurriyat

Mustaqil gazeta

2025-yil
29-yanvar
chorshanba
№ 4 (1431)

Gazeta 1996-yil dekabrdan chiga boshlagan

www.uzhurriyat.uz

gazhurriyat@mail.ru

t.me/hurriyatuz

f Hurriyat gazetasi

✓ ГУРУР

ХАЛҚ ВА АРМИЯ БИРЛИГИ — ОСОЙИШТА ҲАЁТИМИЗ КАФОЛАТИ

Дарҳақиқат, бугун дунёда тинчлик-нинг, осойишталикнинг қадри ҳар қачонгидан ҳам мұхим әмбебандықтардың десек, хато бўлмаса керак. Негаки, жаҳондаги бир ғанча юртларда уруп, қон тўкиш давом этмоқда. Кўз ёшлар, йўқотишлараро тинч аҳоли яшाटган шахар ва қишлоқлар узра отилаётган портловчи қуроллар неча юзлаб, минглаб бегунон инсонларнинг ҳаётига зомин бўлаётгани ғоят ачинарлидир. Шу боисдан ҳам ҳар бир юртнинг осмони мусафар, ҳалқи тинч-тутувлика яшишининг ўзи бахтнинг олий кўринишидир.

Давлат раҳбарининг табригидаги қайд этилгандек, Яратганга шукр, кейинги йилларда Қуролли Кучларимиз мамлакатимиз мустақиллiği, негараларимиз дахлизлиги, ҳалқимизнинг тинч ва осойишта ҳаётини таъминлашнинг чинакам кафолатига айланни бормоқда. Барча кўшин турлари замонавий қурол-ярга ва техника билан таъминланалти. Ҳарбий хизматчиларнинг жанговар шайлиги ва юксак маънавий тайёрлариги узлуксиз ошиб бормоқда. Миллий армиямиз ёшларимиз учун мадрлик ва шон-шараф мактабига айланадайти.

Ҳозирги пайтада Президентимиз ташаббуси билан Қуролли Кучларимизни ислоҳ этиши ва ҳар томонлама модернизация қилиш, уларни замонавий талабларга тўлиқ жавоб берадиган, янги Ўзбекистоннинг мустақиллiği ва суверенитети, ҳалқимиз хавфсизлиги ва фаронсонларни кафолати таъминлашга қодир янги армияга айлантириш бўйича тизими чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Бунда, энг аввало, мудофаа ва хавфсизлик соҳасини қонун талаблари асосида бошқариш санъатига эришиш амалга оширилётган ислоҳотларимизнинг устувор вазифаларидан бири сифатида белgilangan. Жумладан, ҳарбий соҳада мамлакатнинг милий хавфсизлигини таъминлашга доир принципи ва ёндашувларни ўз ичига қарраб

“Айни вақтда барчамиз яхши англаймизки, ҳозирги вақтда, дунён миқёсида турли ҳаф-хатарлар, қуролли тўкнашувлар тобора авж олиб бораётган ўта мураккаб вазиятда Қуролли Кучларимизнинг жанговар салоҳиятини, ҳарбий хизматчиларнинг жисмоний ва маънавий шайлигини ошириш ҳар қачонгидан ҳам долзарб аҳамият касб этмоқда.”

Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмандони Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганинг 33 йиллиги ва Вatan ҳимоячилари куни муносабати билан йўллаган байрам табригидан.

олган Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа доқтринаси ишлаб чиқилиб, тасдиқланди. Шунингдек, соҳага доир бир қатор қонунлар қабул қилинди.

Ҳарбий хизматчилар ва ёшларни таънпарварлик руҳида тарбиялаш тизимини тақомиллаштириш, миллӣ армиямизни янада ривоқлантириш ва мамлакатимиз мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, ҳарбий-маъмурӣ секторлар ва мудофаа саноати фаолияти самараҷорлигини ошириш масалалари ўта мухимидир. Демак, ҳозирги кунда Қуролли Кучларнинг замонавий инфраструктураси негизи ҳамда мономарказларда ёшларни ҳарбий-ватањпарварлик руҳида тарбиялаш борасидаги ишлар намуналари йўлга кўйилган. Шунингдек, ёшларнинг фуқаролик позициясини мустаҳкамлаш максадида медиа маконда олиб бораётган ҳарбий-ватањпарварлик руҳидаги ишларни янада кучайтириш лозим. Президентимиз таъқидлаганидек, миллӣ армиямизда узлуксиз олий ҳарбий таълим тизимини жаҳон стандартларида рагасига олиб чиқиш борасида жиддий қадамлар ташланди. Қуролли Кучлар Академияси ҳарбий илм-фан соҳаси локомотивига ўтланганни, олий ҳарбий таълим мусассасаларида янгилаш ёндашув ҳамда ўкув услублари жорий этилганни натижаси ўпароқ Вatan ҳимоячиларининг ҳарбий хизматга бўлган ёндашув тубдан ўзгарди, ҳарбий қисмларда масъулият ва интизом янада мустаҳкамланди.

Бундай узок муддатга мўлжалланган мұхим вазифаларни амалга оширишда Давлатимиз раҳбарининг 2021 йил 20 сентябрдаги тегиши қарорига мувофиқ. Мудофаа вазирлиги олий ҳарбий таълим мусассасалари ҳамда ўкув марказларида Марказий Осиё ва Европа давлатлари ҳарбий хизматчиларнинг таълим олиши ҳам йўлга кўйилди. Чунончи, Қуролли Кучлар Академияси

миясида қардош қирғиз ва тожик ҳарбий таълимни таълим-тарбия олишлари куонарли ҳолдир.

Мамлакатимизда узлуксиз олий ҳарбий таълим тизимини жаҳон стандартларида рагасига олиб чиқиш борасида жиддий қадамлар ташланди. Қуролли Кучлар Академияси ҳарбий илм-фан соҳаси локомотивига ўтланганни, олий ҳарбий таълим мусассасаларида янгилаш ёндашув ҳамда ўкув услублари жорий этилганни натижаси ўпароқ Вatan ҳимоячиларининг ҳарбий хизматга бўлган ёндашув тубдан ўзгарди, ҳарбий қисмларда масъулият ва интизом янада мустаҳкамланди.

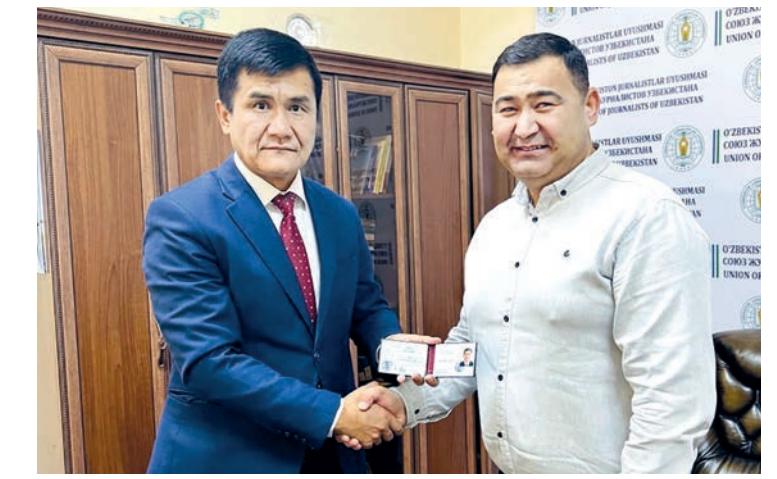
2-6.

✓ УЮШМА ФАОЛИЯТИДАН

Куни кечада Ўзбекистон Журналистлар уюшмасида Уюшма аъзолигига қабул қилинган бир гурӯҳ оммавий аҳборот воситалари вакилларига аъзолик гувоҳномалари топширилди.

КУЗАТУВЧИ ЭМАС, ИШТИРОКЧИ

Янги аъзолар билан мулқотда Уюшма раиси в.б. Холмурод Салимов Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг “Оммавий аҳборот воситаларини кўплаб-куватлаш ва журналистика соҳасини ривоҷлантириш чора-тадбирлари түргисида”ни карор ижроасида журналистика соҳаси ривожи йўлида амалга оширилаётган кенг кўлмалми ишлар, медиа соҳа вакиллар учун яратиб берилалётган имтиёз ва имкониятлар хакида тўхталиб ўтди. Шунингдек, уюшма аъзолари иштирокида ўткалиши кўзда тутилаётган тадбирлар хусусида сўз юритди.

— Журналистика соҳасида анча йиллардан бўй мехнат қилиб келмадаман, — деди Сайд Раҳмонов. — Шу йиллар давомида кўп маротаба уюшмага аъзо бўлиш истагим бўлган, лекин хужжатларни тадим этиш негадир орта сурлаверган. Бугун уюшма аъзоси бўлиш наисбет этишган экан, бундан хурсандман.

— Узок вақт Ўзбекистон телевидениесида меҳнат қилдим. Ҳозирги пайтада нуғузли журналларнинг бирида хизмат қилмоқдаман. Мана, уюшма аъзолигига қабул қилиндим. Барчамиз уюшма томонидан амалга оширилаётган кўпдан-кўп ҳайрли ишларга гувоҳ бўлиб турибмиз. Ўйлайманки, биз, журналистлар, ҳаммамиз уюшма фАОлиятига кузатуви эмас, иштирокчи бўлишимиз керак. Шу маънода ижодий ташкилотнинг ҳакиқиати аъзоси бўлганимдан фарҳланаман, — деди журналист Этамберди Ҳўжамуродов.

Шундай Уюшма аъзолари сафи кенгаймоқда. Бу эса юртимиз журналистиларнинг ташкилот қошидаги ўрни, масъулият ҳам ошиб бораётганидан далолат беради.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси
Аҳборот хизмати.

4-6.

ЭКОЛОГЛАР КАЧОЖ ЧИҒОНАДИ?

“...Корхонага қаердан қанча ер ажратилишидан қатъи назар, бир неча ўн йиллар аввали хизматини ўтаб бўлган техникадар янгиланмаса, чиқиндинларни қайта тақсимлаш шоҳобчасига етказиб бериш маблағлари тўлаб берилмаса, ишич-ходимларнинг олий ма१шлари оширилмаса, ахвол ўзгарадиганга ўшамайди. Ҳалқ ибораси билан айтганидек, “ески тос, эски ҳаммом”лигича қолаверади!..”

6-6.

ёхуд жўмард кишилар ҳақида

Адабиёт, матбуот — ҳаёт кўзгуси. Аммо қандай кўзгу? Ҳамма нарсанинг хунугини чиқариб кўрсатадиган ойнами ё тўғри, рўйирост намоён қиласидан? Ҳаётни расво қилиб акс этирадиган қийшик кўзгуни тошга уриб чилпора қиласиз, ҳарбий, ҷароғон, равшан кўрсатадиган ойнани эса ардоклаб, уй тўрига қўямиз...

5-6.

ТАЛАБА-ЁШЛАР УЧУН ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАР

Ётоқхона ўзининг замонавий дизайнни, кенг ва ёрўғ ҳоналари, барча зарур шароитлари билан ахрапли туради. Унда талабалар учун ўқиш, компьютер ҳоналари, дам олиш масканлари, кутубхона ҳоналари мавжуд. Бундан ташари, ҳар бир қаватда санитария-гигиена талабларига жавоб берадиган ҳаммом ва ошхона мавжуд бўлиб, улар талабаларнинг кундаклик эҳтиёжларини тўлиқ қондиради.

3-6.

огоҳлик

Замонавий ахборот асирида маълумотлар билан тўла ҳаёт тарзи инсонлар учун маълум бир қуайликларни яратган бўлса-да, шу билан биргаликда янги муммомларни ҳам кептириб чиқарди. Медия оламида хабарлар оқими кучайгани сари ишончли ва тўғри манబаларни аниқлаш дозларашмақда. Табиийки, турли хабарлар оқими кучайгани сари ишончли ва тўғри манబаларни аниқлаш дозларашмақда. Шулардан бири — фейк хабарлар тарқалиши муммосидир. Бугунда кунда фейл янгиликлар нафакат шахслар, балки жамият ва давлат дараҳасида ҳам жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Фейк хабарлар қандай мақсадда тарқатилмоқда?

Фейк хабар нима?

Фейк хабар — ҳақиқатада асосланмаган, хотүрги ёки чалитувчи маълумотлар бўйли, улар майян мақсадда эришиш учун тарқатилиди. Бундай хабарлар турли шаклларда бўлиши мумкин: ижтимоий тармоқларда соҳта постлар, манипулятив мақолалар, соҳта расмлар ёки видеолар.

Тарқалиш сабаблари**— Максадли манипуляция:**

Айрим ҳолларда фейк янгиликлар бирор сиёсий, иктисолид ёки ижтимоий мақсадда эришиш учун атайлаб тарқатилиди. Масалан, сайловлар даврида рақобатчиларни обруғизлантириш учун хотүрги маълумотлар тарқатилиши мумкин. Бу хабарлар жамиятдаги қарашларни ўзгартириши, одамларнинг фикрини чалғатиши ёки майян бир гурухнинг мағнафатларини илгари суришга қаратилган бўлади.

— Молиявий мағрафат:

Ахборот истеъомлиниң ортиши билан реклама орқали пул сабабли топиш ачка кенг тарқалган. Айримлар диккатни жалб килиш учун ҳаяконли ва шов-шувли мавзуларни чўкилатиши. "Клипбек" янгиликлар — бунга яқол мисол. Хотүрги маълумот орқали веб-саҳифага кирувчилар сони кўпайди, натижада реклама тушумлари ортади.

Шунингдек, ҳаялони ва шов-шувли маълумотлар кўплаб аудитория жалб килиди, бу эса реклама орқали даромад келитиради. Айрим сайларт фойда олиш учун янгиликларни бурмалаш ёки соҳта маълумот тарқатишдан қайтишмайди.

— Ахборот тақчиллиги:

Одамлар тез хабар тарқатишга ҳаракат қилаётган пайтда маълумотни текширишга вакт сарфламайди. Натижада тасдиқланмаган маълумотлар оммавий равишда тарқалади. Ўз нағабатда салбий ва ёлғон хабарлар одамлар ўтасида норозилик, ишончсизлик ёки ќўркув ўйғотиш мақсадида шам сиздирилди. Бу куپор ижтимоий тармоқларда тез тарқалмоқда ва жамоат фикрини босим остида қодлиши мумкин.

— Ижтимоий тармоқлар таъсири:

Ижтимоий тармоқлар фейк хабарларнинг ҳам энг тез тарқалувчи майдонига айланмоқда. Улар орқали хабарлар кенг аудиторияга етади, чунки кўпчиллик уларни текширмасдан ўтқоцлашади.

Жамиятга таъсири

Ишончнинг сусайши: оммавий ахборот воситаларига ва расмий манбаларга бўлган ишонч пасаиди.

Жамиятда қўркув ўйғотиши: хотүрги маълумотлар орқали одамлар ўтасида турли ќўркув ва шубҳалар пайдо бўлади.

Ижтимоий зарар: айрим фейк янгиликлар махсулотларни ёки компанияларни зарар етказиб, ижтимоий муммаларга сабаб бўлади.

Қандай курашиб мумкин?

— Ахборотни текшириши: аввало, ҳар қандай маълумотни қабул килишдан олдин унинг манбасини текшириш мумкин.

— Расмий манбаларни ўқиши: хабарнинг тағсилотларини бошқа манбалар билан солишичириш. Ахборот ёки ҳар қандай маълумотни тарқатган манбанинг ишончлигини ўрганиши.

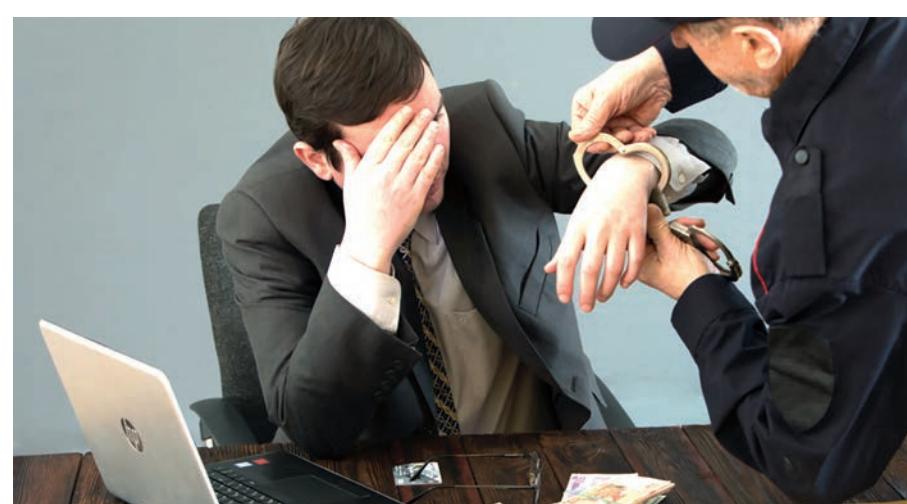
— Ахорини хабардор қилиши: фейк хабарларнинг ёлғон ёки ҳақиқатигинан ажратиб олиш ва уларга қарши турish учун кўнинчларни таъсизламиш. Ахборот саводхонлигини ошириш жамиятнинг ёлғон маълумотларга қарши иммунитетни кучайтиради.

— Конунчилик асосида чора кўриши: айрим давлатларда фейк хабарларни тарқатиш учун жавобгарлик белгилан-

Ислом АСИЛБЕКОВ

ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚЛАРДА

ТАДБИРКОРЛАРНИ ҚЎРҚИТГАН БЛОГЕРЛАР...

Ичидан пашша чиққани акс этган материалларни ташлаб, ҳисобига пул ўтказиб берилмаса, видеоларни тармоқка юклашини айтиб, шантаж килган. Хабарларда кананга маъмури овқатланиш шохобчасини ижтимоий тармоқларда реклама қилиш бўйича соҳта шартнома тузиб, бу орқали 240 миллион сўм миқдорида пул ун-

"Telegram"даги "Nazorat Uz" канали маъмурлари овқатланиш тармоқларни раҳбарларидан катта миқдорда пул талаб қилганлиқда гумонланмоқда. Улар ошхонада суварак чиққани акс этган видеолар борлигини айтиб, тадбиркорларни қўрқитган. Ҳолат юзасидан уч кишига нисбатан қамоқ эҳтиёт чораси кўлланган.

"Канал вакиллари Тошкент шаҳрида йирик овқатланиш шохобчаларига кириб, улардан маҳсулот солтиб олган ва ичига инсон саломатлиги учун зарарни бўлган нарсаларни жойлаштириб, видеога олган. Шундан сўнг Ж.И. овқатланиш компанияси раҳбариятига мурожаат қилиб, бу материалларни "Telegram" ва "YouTube"-даги канапларida эълон килишини айтган", дейлайди хабарда.

Жумлападан, 2024 йилинг ан сентябрь ойида Ж.И. тез ёрдам ходими кийимда 16-шахар шифононадан видео ёзиб, у ерга машҳур овқатланиш тармоқларидан бирида заҳарланган бир қанча фуқаролар олиб келинган.

Маълумотга кўра, шундан сўнг у бренду масъулларига маҳсулотлар

тўла ҳаёт тарзи инсонлар учун маълум бир қуайликларни яратган бўлса-да, шу билан биргаликда янги муммомларни ҳам кептириб чиқарди. Медия оламида хабарлар оқими кучайгани сари ишончли ва тўғри манబаларни аниқлаш дозларашмақда. Табиийки, турли хабарлар оқими кучайгани сари ишончли ва тўғри манబаларни аниқлаш дозларашмақда. Шулардан бири — фейк хабарлар тарқалиши муммосидир. Бугунда кунда фейл янгиликлар нафакат шахслар, балки жамият ва давлат дараҳасида ҳам жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин.

ЭЗГУ АМАЛ

САВОБ ЧИРОФИ

“1991 йил 25 декабрь куни отам оламдан ўтиб қолди. Кафандик олиш учун ариза ёзib район матбуот жамияти раисининг олдига бордим...”
(Янгийўллик Алишер Йўлдошев хикоясидан).

Ўтган ҳафта нотаниш рақамдан кўнтироқ бўлиб қолди.

— Ассалому алайкум, мен Янгийўлдан Алишерман, Президент академиесидаги бирга ўқиган курсодоншизиман.

— Ва алайкум ассалом, э, борми-сиз, қадрдон, нега камнамо бўлиб кетдингиз?

— Facebook да ўқиб эсимга тушиб қолдингиз, туғилган кунингиз билан табриклийман.

— Раҳмат, овозингизни эшигти хурсанд бўлдим. Аллоҳонг меҳрибонлигини қаранг, шу кунларда Янгийўлга бориб, раҳматли Үлмас Машарипов ҳақида бир нарса ёзмоқчи бўлиб тургандим.

— Ие, бобом қишлоқ советига раислик қилган пайтда Үлмас ака котиб бўлиб ишлаган, шогирди бўлади, савоб иш бошлабис. Янгийўлга қачон келасиз? Үлмас Машариповни яхши билган шогирдлари олдига олиб бораман...

Хуллас, шу кўнтироқ сабаб бўлиб, ўтган ҳафтанинг пайтда кунинги қаранг. Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган. Францияда жарима бўлгиланган. Кенинда фейк хабарларни тарқатиш жиояни билан тенглаштирилган. Қатарда 2014 йилда қабул килинган кунунга асосан давлат ва жамият хавфисизлигига таҳдид килинган соҳта ахборотни тарқатишни ҳолатларига 3 йиллик қамоқ жазоси 137 минг АҚШ доллари миқдорида жарима бўлгиланган. Францияда салбий ва ёлғон хабарларни тарқатишни ҳолатларига 192-моддасида белгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

яна бир мухим эслатма шукки, ёлғон хабар тарқатганинг 40-моддасида жавобгарлик билан ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

яна бир мухим эслатма шукки, ёлғон хабар тарқатганинг 192-моддасида жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдорида жарима бўлгиланган жавобгарлик билан жазоланди;

тумхат, яъни билга туриб бошқа шахсни шарманда қиласиган ўйдирмаларни тарқатгани учун Ҳақида яхши овзини олдиган, шоғирдларни миқдори

ҮЙЛАР

БИЗ КИМЛАРГА ҲАЙКАЛ ҚЎЯМИЗ?

ёхуд жўмард кишилар ҳақида

Ўйилча олдин Ҳотамжон ака деган қадрденимиз оламдан ўтди. Ёши етмишдан ошган, иззат-обруй одам эди. Кўп йиллар заводда раҳбар лавозимидаги ишлади. Пенсияга чиқиб ҳам бирон кун тиннади, чунки кўли гул хунарманд эди, ишласа дам олиб, ишламаса чарчаб қоладиганлар хилидан эди. Ҳамшахар сифатида гап-гаштакларда учрашиб турардик. Бундай олганда, бу ёнда вафот этганлар ортидан: "Ошини ошаб, ёшини яшади, энди нариги дунёси обод бўлсин", деб дуою фотиҳа қислак, кифоядай.

Аммо Ҳотамжон ака...

Мен эллик-олтмиш ёшларида ҳам жуда серзак, қак-қак уриб куладиган, давараларнинг гули бошлидиган бу одамнинг бир сирини билтар эдим. У бошидан ўтган бу воқеанини бирорларга айтбай юрмас, мен ҳам бир тасодиф билан эшитиб қолгандим.

Тағсилоти шуки, Ҳотамжон ака кўп йиллар аввал, ўйигт чогида биринчи рузгоридан ахрасхади. Тақдир-да. Бирор йиллардан сўнг сабик хотини эрга тегади, ўзи ҳам боща аёлга ўйланади. Ҳаёт шаъилда янги изга тушади. Аммо яна бирон йил ўтгач, сабик хотини эри билан бирга авварида ўлганини эшитиб қолади. Ачинади, ахир бирга яшаган, туз тошишган. Ўйлаб-ўйлаб, янги рафиқасига оғиз сачди: "Хотин, шундук-шундук бўлти, фалокат-да, энди иккок бирга бориб, фотиҳа үқиб, ҳамдардлик билдирил келсан..."

Бориб қарашса, сабик хотинининг қайнота-қайнотаси қари одамлар экан, ўзлари ағбор бўлиб ўтиришган экан, ўғли-ю келинининг аварияда ўлгани етмагандек, улардан ёдгор, бўлиб қолган уч ойлик чақалоқка қараб, парвариш қылгудек одам ҳам йўқ экан. Эр-хотин кўнгил сўраб қайтишибди.

Орадан бир-икки кун ўтгач, акамиз яна келиноига маслаҳат солиди: "Аёси, кўрдиганини бояги гўдакниң аҳволини? Жуда увол-ку. Шу болани обеклиб, бир-икки ёшигача бокиб бермасак, ўлиб қолади. Савоб ҳам бўлар?"

Келиноимиз ўйлаб, бу гапни ҳам маъқул топиби. ўша уйга тағин боришибди, ўзларини бошқатдан танитиб, болани холис бокиб улгайтириб бериш ниятида қанликларни изҳор қилишибди. Чолу кампир осмондан тушгандай, бу эр-хотинга "жон худо" дейи чакалоқни берий юбаришибди...

Ҳозир бу гапларга қирқ йилдан ошиди. ўша бола ҳозир қирчилама қирқ ёшида. Гўдан пайтида ким тонг саҳарда дўйонга бориб, навбатларда турб, сут олиб келиб ўзини боқчани, ким тунлари ухламай парваришилаб чиқани, тетапоя қўлдиргани-ю, тили чиқанида айтган илик сўзларни ёштанини, ўйртмачоқ бўлган чогида яна босбино бувисига қайтириб берганини, эҳтимол, билар, эҳтимол, билмас. Ўнга воқеанини кариондosh-ургуларни айтбай беришганини, бу ёни ҳамиз номаълум.

Аммо Ҳотамжон аканинг — ахрасиб, етти ёт бегона бўлиб кетган хотинининг боща бирорвон тегиб туккан фарзандини, яхшилика ундан кам бўлмаган хотинининг эса — ёрининг аввали хотини бирордан кўрган болани бағирларига олиб, бир неча йил бокиб ўтириганини ёсласим, ишонинг, ҳар гал уларнинг бунчалар кенгбағриларига ҳайрон қоламан. Ахир эр учун, ахрасиб кетган хотинини нодўстлиги, хотин учун эса, ёрининг аввали хотини гайр кимса бўлиши бор гап-ку! Шу биргина воқеанинг ўзи бу эр-хотиннинг нечоғлиқ одамийлигини кўрсатиш учун етарилимикин дейман?

Яхшилардан бири — Ҳотамжон ака ҳам ўтиб кетди...

Фидойилик — савобнинг каттаси

Она тўнгич қизини кўёвга чиқарди-ю, ётиб қолди. Тўй юргу-юргуларида санчib-санчib ўзини сездириб турган юрк оғриги кун сайн зўрайди. Орадан бир о ҳам ўтмай, етти боласини етим қилиб ташлаб кетди.

Узатилган қизи ёлчитиб келинилк даврини суро олмади, онаси — қирқ ёшга ҳам кириб ултурмаган мөхрибонининг қазо қылганига бир кўйса, ҳали бешида ётадиган кенжя укасининг аҳволини эслаб, баттар ўтранади.

Дадаси далада ишлаётган тракторларга солярка ташийдиган машинани ҳайдар эди. Хотини ўтгач,

Жигарлар

Қўқон ёқларда бир яхши анъана бор: кимдир ўғил уйлантира, якин қадрдонлардан бўлган бир оила уларни ҳомийлиска олади, эр — вакил ота, хотин — вакил она қилиб тайиннади. Улар бу янги рузорнинг иссиқ-сувуғидан хабардор бўлишиади, оёқка турб олишига баҳоли қудрат қўмаклассади. Албатта, бунинг ўзига яраша оворагарчилигу кийинчиликлари ҳам бор. Аммо бундай шарафга унча-мунча хонадон ионил бўла олмайди ҳам.

Қишини шахарда ўтказмиз деб астойидил келган кудамга тунов куни телефон қылсам, "Яйландамиз", деб қолди. Овози негадир дилтган. Ажабланиб сўрсанам, улар вакил ота-вакил она бўлган бир келин ўтиз бир ўшида қўқисидан вафот этган экан, шунинг учун эр-хотин жўнаб кетишибди.

Вакти қазо қачон етади, бандаси буни билмайди. Аммо ўттиздан энди ошганида уч норасидасини

дилтанг бўлиб, ўзига қарамай қўйди. Кир-чирини ювидиган одам йўк, ёгнидаги оқнейон кўйлаги мой босиб, қоп-қорайбай кетган, бошида яғир дўпли, со-қолига хафтада бир устара тегмаиди. Болаларнинг тўрттаси мактабда ўқиди, қолган иккиси майдада. Кечқурун чарчаб ишдан қайтса, совуқда жунхикиб оч ўтиришган бўлади — уларга овқат пишириб берадиган одам қани? Айниқса, бешидагисига жуда жабр бўлди...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

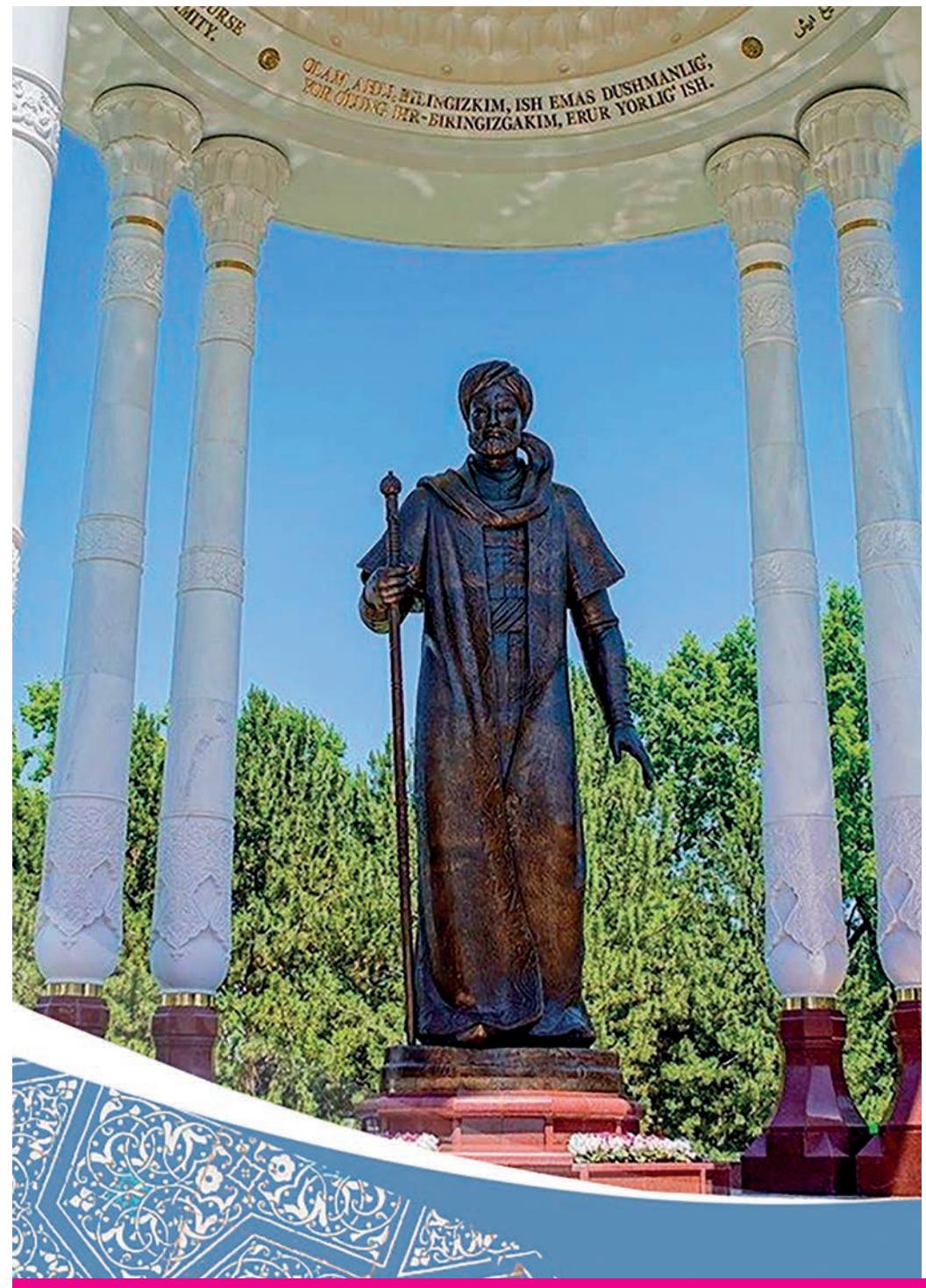
Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — аввали гэриди эридан бола кўрмай ахрасхан экан. Ўйдаги аҳволни кўриб, Ҳожархон ачинганидан ўткас тўлиб, кўнгли юмшаб кетди, ётсираб турган болаларни бағрига босди. Оила бошлиги ёратси куни тонгда бошида яракланган янги дўпли, ёгнидаги оҳрли кўйлак, машинанин туриллатиб ўшига жуда жадид...

Хайрят, эл-юрт, қавм-қариндош бор экан, олти ой ҳам ўтмасдан, Ҳожархон деган бир жувонни топиб, бошларини кўшиб қўйиши — ав

БАФИШЛОВ

НАВОЙ ҲАЙКАЛИ ҚОШИДА

(Эркин Воҳидов ижодининг энг гуллаган даврларида "Фузулий ҳайкали қошида" номли машҳур шеърини ёзган. Мен эса ушбу шеърини буюк шоир ва давлат арбоби Алишер Навоий ҳайкали пойида битдим).

Ҳали тевваракда қишининг ҳавоси,
Үйғонмаган ҳали ғупу оғочлар.
Ҳали эшишимас булбул навоси,
Тарағмабди ҳали топбаргак-соҷлар.

Фаъвора мудрайди, ҳовуз музлаған,
Совуқ ёмғир томчиси инар киприка.
Оқ капалак каби қор учар байзан,
Ҳали-ҳамон офтоб келолмас тикка.

Аммо тўхтатарми мени бу ҳолат?
Мармар зиналарга обёк кўяман...
Шу онда марк этар борки жаҳолат,
Бор губор кетганини шу дам туяман.

Томирларим бўйлаб қон оқар тоза,
Рухим ва жиссимидан соғлиқ уфуран.
Мана, кимдан ослса бўйлур андоза,
Мана, ул зот нечун бу ерда турар!

Каршидаги ҳайкал жонлидек гўё,
Қадам ташлашлари мардона, дадил.
Боссан ҳар бир изи кўзга тўйтиё,
Айтган ҳар бир сўзи туб-тубида дил.

Нурдек ёргу чехра кўчишишdir тошга,
Лабда ним табассум, кўзларда кулеу.
Чимримоқ ярашимиш бунчалар қошга,
Барисизга ўрнак, барчаси улги.

Шошаңча келибди, илкida асо,
Шунча ўйни босиб ҳоримагандек.
Караашлари тетик, қад-бўйи расо,
Кексалик унга ҳали доримагандек.

“Ғурбатда ғариф шодумон бўлмас эмиш,
Эл анга шафиқу меҳрибон бўлмас эмиш.

Олтин қафас ичра гар қизил ғул бутса,
Булбулга тикондек
ошиён бўлмас эмиш...

Ким юрт қадрин бунча кўтартган юксак?
Ким унга деб битган бунча тўқис байт?
Арзиди ҳар сафар ўқиб ёш тўқисак,
Ёки шиор қилиб олсан айни пайт...

Биргина шеърда жо шунча ғам-ғусса,
Шунчалар чеки ўйқ Ватан согинчи.
Қандай кўтарди бу дард, аламина жусса,
Бир умр бўлмагач ҳоловат, тинчи?

“Эсиз, тақдир экан, қайдин билибмиз,
Азизам, дунёга беъзакт келибмиз...”

Алам-ла ўйлайман — туғилса бу кун,
Гўзел Гули билан қовушармиди?
Иқболлари баланд, баҳтлари бутун,
Шу боғда қувласиб-чоувушармиди!

Шу азиз тупроқда топсайди ором,
Турмасмидик қабри тегасида жим.
Бўлмасмиди қалбда надомат мудом,
Ва оғриқ сезмасдик юркада сим-сим...

“Турк назмиди чу мен тортиб алам,
Айладим ул мамлакатни яққалам”

Бунчалар юксак у, бунчалар баланд!
Қучак тиззасини аранг кучамиз.
Назм гулшанида ўйқ унга монанд,
Учсак ҳам бошмоги тенени учамиз.

Беш аср ўтса-да ўрганин ҳар кун,
Ҳар он дуч келамиз янни бир сўзга.
Буюклик белгиси шундок, инчунин —
Ҳар ҳарфи, сатрида маъно бор ўзга.

Бобурнома этган эътироф,
Туркда ундеқ ҳеч ким ёзмагандир кўп.
Навоийнинг тили нуқсонсизdir — соғ,
Шу тилда сўзлашсак бўлармиди хўп...

“Одами эрсанг демагил одами
Аникум ўйқ ҳалқ ғамидин ғами”.

Гўёқум буғунни сўйлайди тили,
Гўёқум биз билан ҳамдам, ҳамнафас.
(Бизнинг асрдадек туғилган ўили!)
Гарчи олислардан келар ушбу сас.

Дерлар келажакни кўрар авлиё...
Даэронлар келишин билганими у?
Зулмат тувашини, чиқшин зиё,
Буғунни башорат қилганими у?

“Даҳолар ҳар ишда даҳо”, деган ким?
Кўзда тутғанини у Мир Алишерни?
Буни билгим келар тирикман токим,
Билгандек у ёзган ҳар ғазал, шеърни.

Дўст бўлди подшога, дўстким беназир,
Сўнгра бош вазир у — ўнгу сўл қўли.
Энг оғир дамларда кўмакка ҳозир,
Хеч хато кетмаган танлаган ўли.

Мустақилдир Ватан, озод динимиз,
Хўжа Ахор каби пирлар қайтмоқда.
Неча ўйлаб кутган оға, инимиз,
Буюк бобомиздек мирлар қайтмоқда.

Миллий боф аслида ўзбекнинг юзи,
Ўзни англай дессанг кезиб тур бунда.
Навоий айтар сўз миллатини сўзи,
Қайноқ нафасини сезиб тур бунда.

Навоий тилини билмаслик гуноҳ,
Гуноҳким — сен миллат гамин емассан.
Турли баҳоналар бўйламас паноҳ,
Гар уни билмассан ўзбек эмассан!

***
Таъзим-ла ғул қўйиб ҳоҳи поиға,
Қанча алқамайин баривир ҳам оз.
Қанча ёзмай кўнелам тушмас жойига,
Сиёҳ ҳам етмагай, етмагай қоғоз!

СИЙРАТ

Таниқли олим, ўзига ҳам, бошқаларга ҳам талабчан адабиётшунос, Узбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими Сувон Мелинин кўплаб илмий ва илмий-оммабон мақолаларини турли вақтда, турли газета ва журнallarda ўқигандим, анжуманларда эшитгандим. Лекин юз марта эшитгандан кўра, бир марта кўрган афзал, деган мақсадда катта ҳикмат борлигига яна бир марта ишонч ҳосил қилдим. Мен олимнинг “Сўзу сўз” (2020) китоби ва “Глобал талқин поэтикаси” (2020) монографиясини қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Уларда, айниқса, “Сўзу сўз”да олимнинг асарлари бир жойда яхлит жамлангани айни мудда бўлған, чунки бу ҳолда тасаввур ҳам яхлит бўлади.

Глобал замон келди. Ҳар бир миллат, давлат (олим, раҳбар, ёзувчи тадбиркор ва ҳоказо) жаҳонга чиқишини истайди, ўзининг бутун салоҳиятини, интеллектуал қобилиятини, куҷуздарини дунёга кўрсатишни орзу қилди. Бу замон талашибидир. Бу нарса барчага катта масъулият юлидайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Бу чиндан ҳам тадқиқотчи олимнинг насибаси. Гап Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг машҳур “Бой ила хизматчи” драмаси тақдирни устида кетмоқда. Олим бу ҳақда иккى мақола ёзди, драманинг тарихи, кўлъёзмасининг йўқолгани, ревизсёр ва сўфлёр нусхалари, Узбекистон ҳалқ ёзувчиси Комил Яшин тиклаган ҳозирги мавжуд нусха, у ҳаддаги химла-хил фикр-мулоҳазаларни сининглаб ўрғанди, кўп аниқликларга эришид.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақола ҳамид, ҳар кандай патиридек, ҳолбукни, ўқувчи уни ростаси кам тадқиқот сифатида кўришини, “Кўшжонов мактаби” моҳиятини, ҳаётбахш антнаналарини билишни истайди.

“Бой ила хизматчи” ёки тикланган нусха муаммоси тадқиқотида адоплати ва савоб ишга кўлди. Чунки мавзуу катта, мақол

МУТОЛАА

Ўзбек китобхонлари жавони яна бир янги асар билан бойиди. Ҳали чоп этилганига бир ой ҳам тулмаган бу китоб ва унда ўтирилган мазузалар хусусида катта-қичик маърифий, илмий даврларда, машваратларда турли хил баҳсу мунозаралар, фикр билдиришлар қизигин давом этайти. Нега? Нима учун ҳатто кунора ўнлаш китоб тўпламлар ёмғирдан сунг боалаган қўзиқоринде кўпайиб ётган бир пайдо салким икки асл буруни даҳшатли кўргиликлар, фожилар баҳоли курдат ёртиб берилган "Генерал Жўрабек: давр ва қисмат" китоби ҳар иккала муаллиф тарих, жўрофия илмидан ҳам яхшигина хабардор эканини англатади. Уни мутолаа кила бошлшингиз билан қатор тарихий далилларга дуч келасиз. Қизиги,

ва истарани ҳам кўргандек бўламиш. Бу ойна ўзимизни, ўзлигимизни англатади. "Ким эдик, ким бўлдик?" деган оғрикли саволларга ана шу китобда тасвirlangan воқеа-ҳодисалар орқали жавоблар изланади.

"Генерал Жўрабек: давр ва қисмат" китоби ҳар иккала муаллиф тарих, жўрофия илмидан ҳам яхшигина хабардор эканини англатади. Уни мутолаа кила бошлшингиз билан қатор тарихий далилларга дуч келасиз. Қизиги,

хусусида сўз юритмоқка уринади. Ҳар бир воқеа ўз моҳияти билан айроча хусусията эта бўлса-да, асар қаҳрамони Жўрабек қисматига бориб уланади. Масалан, сўнги асрларнинг энг мудиши кўргилиги бўлмиш шоира Нодирабегимин Амир Насрулло томонидан ўтирилишининг Жўрабек қисмати билан қандай алоқадорлиги бўлиши мумкин? Ёки Хива хонлигининг Бухоро атрофларига уюштирган босқинчилик урушларининг-чи?

Муаллифлар ушбу китобда ёзишлинича, чор армияси юртимизнинг оптин дарвозаларини бузуб кирган бир маҳалда Бухоро амири Қарши ва Кি-

"Афуски, Жўрабекнинг бу нияти амалга ошмади. Ҳонлик ҳудудига кенагас беклари киргани ҳабарни етиши биланоқ Ҳудоёрхон хиёнат йўлуни танлади: тили, дини бир қавмдошларига эмас, босқинчиларга хизмат қилишини лозим топди. Бу билан чор малайларига садоқатини намоён қиммоқчи бўлди.

Худоёрхон томонидан юборилган кўп сонги навқарлар Жўрабек ва унинг ҳамроҳларини ҳибсга олиб, анча муддат эски бир қалъада тутқунилида сақлади.

кетган аёли Оғача ойим ва фарзандларининг қайтарилгани хамда Жўрабекнинг Қорасувдаги дала ҳовлисида бир муддат яшашгани, бундан ташҳари, яна қанчалаб мазумларига турли йўллар билан ёрдам кўрсатишган юқоридаги шубҳали саволларга яқоп жавоб бўлба олади деб ўйлаймиз. Бундай мисоллар оз эмас.

Бир сўз билан айтганда, Жўрабек нафақат тархи манбалар, балки жонхонга сайдёхлар ёзиб қолдирган хотиралар, саёҳтномалар орқали ҳам маърифатларвир шахс сифатида кўз олдимида намоён бўлади. Ҳатто унинг 1876 йил 20 авгуиста Петербургда бўлиб ўтган шарқшуносларнинг III ҳалқаро конгрессида қатнашиб, маърузлар қилгани, дунёни янгилашга интилган Исломил Гаспиралидек улуғ жадид наояндапар назаридаги тушгани тарихий ҳаккати эмасми? Минг афуски, у Туркестонда етилиб келаётган (1905 или Россиянинг ўзида революция содир булганини эслайлик) ҳалқининг жуда катта норозилик тўкенини фонарида "исталмаган шахс" сифатида вахшиёна ўлдирилди. Айни ўша йиллари Тошкентда чор маъмурлар тузган "кора рўйхат"да шахардаги нуфузли диний уламолар, Жўрабек ва унинг ўғли Оллокулибекнинг тиркалани ҳам бекиз эмас.

Жўрабек ҳаётининг сўнгиги ўн йилликларидаги ўзига хос маърифат хомийси, эл улусини башқарни салоҳияти энг юқори шахспардан бирни сифатида ётириф килинича босланган эди. Шунинг учун Яратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Шундай қилиб, оловқалб бекларнинг каноти синдирилади, бутун бир ўлка ва милят келажаги йўлидаги орзу-интилишлари чилпарин булади.

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу вактча ёвларга қарши жангларда ўзиниң кимларни килиб ошонган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни ондош амакинача беклар умидсизликка тушмайдилар: чунки ўларнинг ўзига хос килинган, шу мадданинг биринчи ўзига килиб ошонган.

Худоёрхоннинг ўз кавмига қилган хиёнат учун Йратган энг томонидан бериладиган жазо (88-90-беллар).

Аммо иккни он